

Romanis expulsam, ac ejus auxilium implorantem per legatos confestim, deinde per se tertio veniens in Italiam, compressa seditione, ac inimicis expulsis (Carolus Magnus) restituit. Pro quibus meritis ab ipso primum imperator consalutatus, nomen quod annos fere 330 cessaverat, Occidenti restituit.

XXXII. — Donatus Acciaiolus in vita Caroli Magni: Primo adventu, inquit, omni motu sedato, noxiis supplicio affectis, Pontificem Romanum cum ingenti gloria in Urbem (Carolus) restituit: a quo mox pro suis egregiis meritis, et singulari erga libertatem omnium Christianorum fide, Augustus appellatus, imperatorum nomen, dignitatemque suscepit: non solum assentiente, sed etiam applaudente populo Romano.

XXXIII. — Albertus Krantzius, auctor et Germanus, et diligens, et Illyrico præter cæteros familiaris, tandem aliquando coronam hanc insignium virorum, ac testium, claudat. Is igitur lib. II. Saxonie, cap. 18: Tum vero, inquit, in die nati Salvatoris, primo post 800. inchoante anno, cum nihil tale Carolus aut cogitaret aut speraret, magisque recusaret alienum invadere imperatoris honorem, infra Missarum solemniam, dum ante Confessionem B. Petri Apostoli ab oratione surgeret, Papa ei coronam imposuit, et imperatorem Romanum pronunciavit. Idem lib. I. Metropolis cap. 14: Olim, inquit, imperatores non passi vivere Pontifices, ad supplicia devocabant, et Græculi postquam apud eos extincta stirpe Constantini, et deinde Magni Theodosii, non habuere Pontificem, nisi quem ipsi confirmassent; mutata sunt vices: ut non habeatur imperator, nisi quem Romanus Pontifex confirmarit, et consecrarit. Domini est terra, et plenitudo ejus Ipse transfert regna, et imperia, dignissimeque ad suum in terris Vicarium hoc sacrum ministerium delegavit.

Habemus igitur ex continuata serie historicorum, translationem imperii Romani a Græcis ad Francos, eamque Romano Pontifice auctore factam, non fictam, nec fabulosam, ut Illyricus mentiebatur, sed certam, atque exploratam esse, ut jam in dubium revocari, nisi ab Illyrico, homine impudentissimo, vel etiam parum sano, non possit,

CAPUT V.

Proferuntur testimonia et confessiones principum de translatione imperii a Græcis ad Germanos per Romanum Pontificem facta.

Etsi ad eam rem, quam probandam suscepimus, tot clarissimorum historicorum testimonia in medium allata sufficerent; statui tamen ipsorum etiam imperatorum tum Latinorum, tum Græcorum, nec non quorundam aliorum principum confessionem, et sententiam addere; ut (si fieri possit) erubescat adversarius id negare, quod ipsi principes, quorum maxime interest, ultro gratissime confitentur.

I. — Principio Carolus Magnus, qui primus imperium a Rom. Pontifice delatum suscepit, primus quoque id ab eo se accepisse testatus est. Siquidem cum testamento imperium filiis divisisset, rem totam a Leone Pontifice confirmari voluit, ut non sine consensu ejus, a quo illud acceperat, imperium aliis tradere videretur. Aimoinus lib. IV. de rebus gestis Francorum cap. 94: Testamentum, inquit, Caroli Leoni Papæ missum est, ut approbaretur; quod et factum est. Ado Viennensis in Chronico 6. ætate: Imperator, inquit, inter filios suos regna dividit: ut sciret quisque, si superstes esset, quam partem tueri, et regere debuisset. Testamentum inde factum, et jurejurando ab optimatibus Francorum confirmatum, et Leoni Papæ missum, ut sua manu subscriberet. Denique Annales Francorum vetustissimi sic habent: Hæc omnia litteris mandata sunt, et Leoni Papæ, ut ipse sua manu subscriberet, per Eginarthum missa. Quibus Pontifex lectis, et assensum præbuit, et propria manu subscripsit.

II. — Lotharius Ludovici filius, Caroli nepos, ut Ado scribit in Chronico, Ludovicum filium suum per se regem Italiae fecit; sed cum imperatorem quoque illum fieri vellet, Romam ad Pontificem misit per Drogonem patruum suum. Atque eo modo Ludovicus junior a Sergio Papa imperator creatus est. Vides igitur Lotharii primi confessione, regem ab imperatore fieri posse; imperatorem non item, nisi Summi Pontificis confirmatio et consecratio accedat. Neque verum est quod quidam objiciunt, a Carolo Magno Ludovicum filium imperatorem et

Augustum appellatum ante Pontificis confirmationem; nam (ut paulo ante diximus) testamentum quo Carolus imperium filiis relinquebat, a Leone Papa, ipso Carolo petente, confirmatum est. Constat autem ex historicis, Ludovicum non ante confirmatum illud testamentum, sed aliquanto post a patre appellatum Augustum. Nam Annales Francorum ponunt testamenti confirmationem anno 806, Ludovici autem assumptionem ad Imperium anno 813. Itaque Ludovicum imperatorem Leo III. confirmavit, ac postea Sthephanus IV. coronavit.

III. — Carolus Calvus, Ludovici junioris in imperio successor, insigne testimonium nobis præbet. Nam cum esset ei cum Ludovico fratre, Germaniæ rege, de imperio adipiscendo contentio, mira celeritate Romam accurrat, et multis magnisque muneribus aditum sibi ad Pontificis gratiam, ac per eam ad imperium patefecit. Sed verba historicorum audiamus. Joannes Cuspinianus in vita Caroli Calvi: Ipse (Carolus) omni mora abjecta, summa cum festinatione Alpibus superatis, in Longobardiam contendit, ut hinc recta Romam proficiscatur pro corona imperiali, in Franciam Cæsarium nomen allaturus. Ludovicus Germaniæ rex filium mittit Carolum, ut iter prohibeat: et cum is cederet, indignatus pater, alium quoque filium cum exercitu mittit, qui Carolum avertat: sed cum copiis præstaret, et potentiam ferre non posset, reversus ad patrem, missus in Franciam cum exercitu diris incursionibus eam vexat. Interim Carolus Italiam ingreditur, quem Joannes VIII Summus Pontifex benignissime accepit, diademate imperiali, ac Augusti nomine adornat: acceptis tamen ab eo multis magnisque muneribus. Item Regino lib. II. Chronici de re eadem sic loquitur: Anno 877, Carolus (Calvus) Romam secundo profectus est, ubi jam pridem imperatoris nomen a Præsule Sedis Apostolicæ Joanne ingenti pretio emerat. Rursum Marianus Scotus lib. III. Chronici: Carolus, inquit, Romam perveniens, datis Joanni Papæ magnis muneribus, imperator factus est. Hic ego libenter quærerem ab Illyrico: Si nihil imperatori, quod ad imperium attinet, aut solam cæremoniam coronationis Papa dare solet, quorsum Ludovicus rex Germaniæ, tanto studio fratrem Carolum Calvum ab itinere Romano avertere conabatur? Quorsum Carolus ipse tanto labore, ac dispendio Romam ad Pontificem venit?

Quorsum tam diligenter pretiosis etiam muneribus, Pontificis animum sibi conciliavit? Cur maluit potius cum fratris exercitu in certamen descendere, ac pati ut regnum suum a fratris exercitu vastaretur, quam imperii coronam de manu Pontificis non accipere?

VI. — Albertus imperator (ut auctor est in Chronico suo Albertus Argentinensis, qui illo ipso tempore vixit) a Bonifacio Papa VIII. vehementer contendit, ut imperium sibi, et hæredibus confirmaret, id quod minime impetravit. Voluit enim summus Pontifex imperatorem Romanum eligi, non nasci. Sed ex illa Alberti contentione quis non videt, quæ fuerit ejus sententia de potestate summi Pontificis in evehendis hominibus ad imperium?

V. — Henricus VII Alberto successit electus ex comite Lucemburgensi. De eo sic loquitur Conradus Vercerius in libro de rebus gestis Henrici VII. Lucemburgius, inquit, mittit in oram Narbonensem, qui a Clemente Papa V. postulent, ut ratam sibi facere subrogationem pro more dignaretur.

VI. — Ludovicus IV, qui post Henricum VII. imperavit, tametsi cum Romano Pontifice perpetuas inimicitias gesserit, quod ab eo non modo non confirmatus, sed etiam excommunicatus, et dejectus de sede imperatoria fuisset, tamen nunquam destitit occasiones quærere, quibus in gratiam Pontificis rediret, et ab eo restitutionem in imperium impetraret. Scribit enim Albertus Argentinensis in Chronico, eundem Ludovicum defuncto Joanne Papa XXII. misisse ad Benedictum XII. qui Joanni successerat, legatos, qui demississimis precibus peterent absolutionem, et restitutionem.

VII. — Carolus IV, inquit Theodoricus de Nihem in Nemore, tractatu 6. cap. 33, procuravit talem qualem electionem dicti Vencelai regis per Urbanum VI. orto jam schismate, ac in ejus principio fecit approbari. Et per hoc acquisivit idem Urbanus, quod dictus Carolus imperator adhærebat eidem.

VIII. — Fridericus I. cum in Italiam ad Pontificem Adrianum IV. venisset, ita coronam per Oratorem suum a Pontifice petiit, ut apertissime testaretur, agnoscere se summam imperii dignitatem et (ut ipse loquitur) plenitudinem, nisi a Summo Pontifice haberi non posse. Sic enim ea de re scribit Albertus Krantzius lib. VI. Saxonie cap. 16. « Pontifex dignatione sua flectere contenderat Germanorum formidatam insolentiam, et venit in castra regis cum solemnibus, Pontificeque sum-

mo digno comitatu. Rex concitus occurrit venienti, et ab jumento descendenti strepam fertur tenuisse sellæ, acceptumque reverenter per manum in sua tentoria perduxisse. Bambergensis Episcopus verbum regis prolocutus, ait: Honorabilem tuæ sanctitatis præsentiam, Apostolice Pontifex, sicut dudum desideranter optavimus, ita nunc lætanter suscipimus, gratias agentes omnium largitori honorum Deo, qui nos deduxit in hunc locum, et sacratissima visitatione tua nos dignos fecit. Notum ergo tibi esse volumus, Reverende Pater, quia omnis Ecclesia, de finibus orbis ad honorem regni collecta, adduxit Principem suum ad tuam Beatitudinem, provehendum per te ad culmen imperii. Hoc meretur nobilitas, prudentia, fortitudo, Dei timor, et Catholicæ pacis amor in corde illius regnans, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ cultus non vulgaris. Ecce te venientem excepit venerabundus, tuis sanctissimis vestigiis humiliter provolutus. Ergo venerande Pater, tu circa ipsum peragas, ut quæ ei desunt de plenitudine imperialis culminis, per tuæ Beatitudinis munificentiam suppleantur. Et infra cap. 17. « Consedentibus iterum, inquit, Papa verbum fecit: Solebant, inquit, qui ad coronam petendam venerant priscae ætatis principes, insigni aliquo facto Romanæ Ecclesiæ benevolentiam promereri, ut suo velut officio prævenientes benedictionem, jam debitam coronam omnibus præclaro facinore testarentur. Sic Carolus dum domuit Longobardos; Otho dum compescuit Berengarios; novissimus Lotharius dum Normannos reprimere, coronam imperii meruere. Quocirca serenissimus rex Apuliam, Rom. Ecclesiæ peculiarem provinciam, jam a Normannis occupatam, nobis Ecclesiæque restituit: deinde, quæ nostra sunt, facile exequemur. Principes respondent, ab longo itinere, et multiplici per viam labore attenuatas esse vires exercitus, nec posse regem illis copiis magnam invadere provinciam. Impleat in rege benedictionem Pontifex, non se certasse priorem officio pœnitebit: restitutos in sua principes cumulatoribus armis cum suo rege redituros, facturosque, quæ in rem Ecclesiæ videbuntur. Cessit Papa contentioni, facturum spondens quæ peterent. »

Hæc tam prolixè recitare volui, ut omnes intelligerent, quanti fecerint semper reges Germaniæ Pontificiam coronationem. Nam si nihil ea coronatione Papa confert, aut inam solum cæremoniam, eamque debitam

electo jam principi exhibet, cur is, qui coronandus est, ad imperialem culmen provehendus dicitur? Nihil ne tribuit, qui ad culmen Imperii aliquem provehit? Deinde cur tam humiliter corona a Pontifice postulatur? Cur singulari aliquo facinore Romanæ Ecclesiæ benevolentia est ante promerenda? Cur denique petenti Pontifici, ut rex Apuliam de potestate Normannorum eriperet, Ecclesiæque restitueret, si coronam imperii adipisci vellet, nemo principum respondit, inquam esse conditionem, sed cum afflictum exercitum dicerent, tempus commodius postularent? Neque vero Latini solum imperatores, sed etiam Græci Romanum Pontificem auctorem Occidentalis imperii agnoverunt, et professi sunt.

IX. — Michael siquidem imperator Constantinopolitanus cum accepisset Carolum Magnum a Leone Pontifice imperatorem Occidentis appellatum, legatos ad eum misit, qui pacem ac fœdus inirent inter utrumque imperatorem. Pacis vero capitula non a solo Cæsare, sed etiam a Pontifice voluit approbari, tunc enim demum stabilem pacem futuram inter se et Carolum censuit, si is eam probasset, cujus auctoritate Carolus imperabat. Ado Viennensis in Chronico anni 812: Michael, inquit, imperator creatur, cujus legati Aquisgranum ad imperatorem Carolum missi, laudes more suo dixerunt, imperatorem et basileum illum appellantes, et pacis libello ab imperatore accepto, et denuo a Leone Papa Romæ, reversi sunt.

Item Regino Prumiensis Abbas, lib. II. Chronici: Anno, inquit, 812, legati Græcorum de pace libellum acceperunt a Carolo, et deinde a Leone Papa.

X. — Emanuel Comnenus, qui tum Orientale imperium gubernabat, cum Occidentali Fridericus I præesset, obtulit per legatos non semel, sed bis Alexandro Pontifici magnam vim pecuniarum, exercitum non contemnendum, et quod pluris faciendum erat, unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina, sub uno summo Pastore Rom. Pontifice, si modo is Occidentale Imperium, a quo Fridericus I. jure excidisse videbatur, iterum cum Orientali conjungi, atque imperatori Constantinopolitano restitueretur. Testes sunt Blondus Decade 2. lib. v. Abbreviator Blondi Aeneas Sylvius, ibidem, Platina in Alexandro III et Joannes Nauclerus in Chronico, generatione 39. pag. 848.

XI. — Philippus rex Francorum vacante se

de imperiali ob mortem Alberti imperatoris, et Romano Pontifice Clemente V. per id tempus in Gallis commorante, ratus venisse tempus quo imperium ad Gallos a Germanis transferretur, cum proceribus suis consilium habuit, in quo tandem illud decretum est, ut id a Pontifice per solemnes nuncios peteretur. Cui enim, inquit rex, fiat injuria, si vacantis imperii conditio permutetur? Idem fecerunt olim pontifices alii. Verum summus pontifex, cum id quod in consilio regis decretum erat, continuo rescisset, ne aut regem offendere, aut contra voluntatem suam aliquid concedere cogere, Electoribus imperii scripsit, ut maturarent electionem, et Henricum Lucemburgium comitem, si eis videretur, eligerent, alioqui periculum esse, ne una cum imperio potestatem etiam eligendi deinceps amitterent. Delatis ad Germanos epistolis, reque intellecta, comitorum solemnia maturantur; eligitur Lucemburgius. Quæ omnia accurate scripsit Conradus Vercerius, in lib. de rebus gestis Henrici VII. Colligimus autem ex hac historia, non modo regem Gallorum cum universo cœtu procerum Franciæ, sed etiam imperii Electores in ea sententia fuisse, ut existimarent a Summo Pontifice translatum fuisse imperium a Græcis in Germanos, rursus ab eodem Pontifice a Germanis in Gallos posse transferri. Nam et rex in publico procerum conventu id affirmavit, et Electores festinata electione Henrici VII, idem apertissime comprobant.

XII. — Accedit ad hæc clarissimum testimonium eorundem Electorum in quodam publico instrumento, quod infra subjiciemus, ac supra citavimus. Hoc enim ejus instrumenti principium est: Complectens ab olim sibi Romana Mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo tereno dignitatis [nomine] decoravit, quod est super omne nomen, temporaliter tantum præsentium super terram. Hæc igitur tot principum ingenua, verissimæque confessio, quamvis nulla alia argumenta suppeterent, an non satis esse ad causam istam finiendam deberet? Verumtamen addam etiam Summorum Pontificum testimonia, non quod ea magni fieri credam ab adversariis, sed tum propter Catholicos, quibus sacrosancta est (ut debet) Pontificum auctoritas, tum etiam ut adversarius videat, quæ Pontifices dicunt, a probatis historiis et principum confessione non dissentire; quam etiam ob causam hoc genus testimoniorum, quod, si auctoritatem

species, primum locum merebatur, in tertium distuli.

CAPUT VI.

Idem asseritur testimoniis Pontificum.

Primum igitur pontificum testimonium illud esse poterit, quod de Gregorio IV. refert Paulus Æmilius. Sic enim ait lib. III. de rebus gestis Francorum: Lugduni concilium Episcoporum, quos Ludovici Imperatoris filii contraxerant, habitum, imperiumque patri abrogatum. Quod decretum mox a Gregorio Pontifice Maximo rescissum est. Eodem pertinet, quod scribit Marianus Scotus lib. III. Chronici: Rex, inquit, Ludovicus reginam Aquis obviam ei venientem jubente Papa Gregorio accepit. Si quidem filii Ludovici non solum imperium patri abrogaverant, sed etiam uxorem Juditham ei ademerant. Sed utrumque jubente Gregorio recepit. Ex quo refellitur (ut obiter hoc annotemus) quod Sigebertus in Chronico scribit, Gregorium Papam cum filiis Ludovici adversus patrem eorum conspirasse. Nec solum Marianus Scotus, et Paulus Æmilius, sed etiam Regino lib. II. Chronici. et Aimoinus lib. v. de rebus gestis Francorum cap. 14. et 16. alique Sigeberto antiquiores historici Gregorium Papam, Ludovico imperatori favisse testantur. Sed hoc (ut dixi) obiter admonui: illud est proprium hujus loci, a Gregorio Papa decretum Francorum esse rescissum, quo illi Ludovico imperium abrogaverant; nec enim id Gregorius ausus fuisset, nisi ab Apostolica sede imperium ad Francos delatum, atque ab eadem sede pendere intellexisset.

II. — Adrianus II Pontifex maximus cum accepisset imperium Ludovici junioris imperatoris a Carolo Calvo rege armis tentari, continuo ad Carolum legatos, et litteras misit plenas auctoritatis: de quibus sic loquitur Aimoinus lib. v. cap. 24: In epistolis, inquit, Papæ continebatur, ut regnum quondam Lotharii, quod Ludovico imperatori, spirituali filio ejus, hæreditario jure debebatur, et quod ad eum post mortem ejusdem Lotharii rediit, vel homines in eo degentes, mortalium nullus invaderet, nullus commoveret, nullus ad se conaretur inflectere, quod si quis præsumeret, non solum per suæ auctoritatis ministerium infirmaretur, verum etiam vinculis anathematis obligatus, nomine Christianitatis

privatus, cum diabolo omnino locaretur. Et infra cap. 27. idem Aimoinus narrat. Carolus quidem his litteris acceptis moleste tulisse, quod regnum suum propagare prohiberetur; interim tamen non contempsisse Apostolicum mandatum, sed legatos cum magnis muneribus ad summum Pontificem destinasse.

III. — Adrianus IV in epistola ad Episcopos Germaniæ, quam refert Joannes Aventinus lib. iv. annalium Boiorum: Ideo, inquit, imperium a regno Græcorum translatum est in Alemannos, ut rex Teutonicorum non ante quam a Pontifice Rom. consecraretur, imperator vocaretur, et esset Augustus. Pontifex Romanus promovit Carolum, fecit ei nomen grande, ut esset imperator.

IV. — Alexander III. legatis Imperatoris Græcorum, qui Occidentale imperium iterum cum Orientali conjungi cupiebat, respondit, Platina teste, se nolle id in unum conjungere, quod olim de industria majores sui disjunctissent.

V. — Innocentius III. in epistola ad ducem Turingiæ, unde exstat caput, Venerabilem, extra. de electione: illis, inquit, principibus jus et potestatem eligendi regem in imperatorem post modum permovendum recognoscimus, ut debemus: ad quos jure, ac antiqua consuetudine noscitur pertinere, præsertim cum ad eos jus et potestas hujusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, quæ Romanum imperium in personam magnifici Caroli a Græcis transtulit ad Germanos.

VI. — Clemens V. universali Concilio approbante decretum edidit de juramento, quod imperatores Pontificibus præstant; unde exstat Clementina, Romani principes, de jurejurando, ejus decreti hoc est initium: Romani principes orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Roman. Pontificem ejusdem Redemptoris Vicarium fervore fidei, et claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano Pontifici, a quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, necnon unctionem, consecrationem, et imperii coronationem accipiunt, sua submittere capita, non reputarunt indignum, seque illi, et eidem Ecclesiæ, quæ a Græcis imperium transtulit in Germanos, et a qua ad certos eorum principes jus, et potestas eligendi regem in imperatorem postmodum promovendum, pervenit, adstringere vinculo jura-

menti, prout tam mos observationis antiquæ, temporibus novissimis renovatæ, quam forma juramenti hujusmodi sacris inserta canonibus manifestant.

VII. — Pius II in epistola ad regem Turcorum Mahumethum, quæ est inter ejus epist. 396, hortatur ad fidem Christi amplectendam eundem Mahumethum, eique si id faciat, jus ac titulum Orientalis imperii pollicetur: « Nos, inquit, te Græcorum et Orientis imperatorem appellabimus, et quod modo vi occupas, et cum injuria tenes, possidebis jure. » Et infra: « Et sicut antecessores nostri Stephanus, Adrianus, Leo, adversus Hestulphum, et desiderium gentis Longobardicæ reges, Pipinum, et Carolum Magnum, accersiverunt, et liberati de manu tyrannica imperium a Græcis ad ipsos liberatores transtulerunt: et nos in Ecclesiæ necessitatibus tuo patrocinio uteremur, et vicem redderemus accepti beneficii. » Cum igitur in gratiam Cæsarum et in odium Pontificum controversia hæc ab Illyrico in medium sit allata, si inter se ipsi consentiunt; ut revera eos consentire, utrorumque testimoniis demonstravimus; quid nos amplius disceptare necesse est? Sed accedamus tamen ad rationem, et titulos omnes excutiamus, quibus adversarii fingunt, imperium Romanum ad Carolum pervenisse.

CAPUT VII

Imperium Germanorum non esse acquisitum jure belli.

Sex omnino tituli sunt, quibus homines regna atque imperia possidere solent: Jus belli, beneficium divinum, successio hæreditaria, electio populi, donum principis, Summi totius Ecclesiæ Præsulis decretum. Aut enim aliquis per se imperium occupat, aut accepit illud ab alio. Si per se occupat, jure belli dicitur possidere, qui est primus titulus; quo titulo Cyrus, Alexander, Julius, alique nonnulli summa imperia tenuerunt. Si accipit ab alio; aut a Deo singulari vocatione, aut ab hominibus: si a Deo, jam est secundus titulus, isque omnium justissimus, quo titulo, Moyses, Aaron, Saul, David, Petrus principatum vel ecclesiasticum, vel politicum adepti sunt. Si vero ab hominibus; aut naturali successione, aut electione voluntaria: si naturali successione, jure hæreditario regnare dicitur, qui est titulus tertius, quo

Salomon David, Tiberius Augusto, Ludovicus Carolo, atque alii alii successerunt. Si electione voluntaria; aut multitudo eligit, aut princeps: si multitudo, inde est quartus titulus, quo Claudius, Galba, Vespasianus, ac cæteri deinceps Romani imperatores ut plurimum electi sunt. Si a solo principe, aut is politicus est, aut ecclesiasticus: politicus, oritur quintus titulus, quo titulo imperarunt Lucius Verus a Marco Antonino, Maximianus a Diocletiano, Valens a Valentiniano, Theodosius a Gratiano, et si qui sunt alii principes a præcedentibus principibus ad imperium vocati. Si denique a principe ecclesiastico imperator dicatur, existet titulus sextus, quo nos asserimus, Carolum Magnum, et qui eum secuti sunt, Germanos imperatores jus imperii esse adeptos.

Quæ cum ita sint, si primos quinque titulos in imperio Germanorum locum non habere demonstraverimus, efficiemus profecto, Carolum Magnum aut a Pontifice Maximo imperium habuisse, aut omnino non habuisse. Quomodo enim habuit quod nec ipse armis occupavit, nec successione hæreditaria, nec divina aut humana electione suscepit? Quod si Carolus Magnus imperator non fuit, certe nec cæteri Francorum, Germanorumve reges imperatores fuerunt; nec Rodolphus, qui nunc est in imperio, jure imperator dici potest. Viderit igitur Illyricus, ne, dum imperatoribus adulatur, eosque multis falsis titulis onerat, eosdem vero jure imperandi privet, ac de solio Cæsarum deturbet imprudens.

Ordiamur a primo titulo, quem Illyricus præter cæteros asserit, ac pro viribus propugnat. Obtinuit Carolus Magnus paterna hæreditate regnum Francorum, expugnavit deinde Longobardos, atque ex ea victoria rex etiam Longobardorum appellari cœpit. At cum Romanis numquam pugnavit, Romanam urbem vi numquam intravit, semper socius et amicus, deinde etiam patricius Romanorum, hostis et inimicus numquam fuit. Id quod historici omnes clamant, ac præsertim Albertus Krantzius lib. ii. Saxonie, et Eginarthus in vita Caroli. Nec poterit Illyricus unam syllabam contra producere. Qua ratione igitur jure belli Romanos subjectos habuit, qui cum Romanis bellum numquam habuit?

At (inquires) regnum Longobardorum in Italia, quod Carolus armis adeptus est, aliquando Romana provincia fuit. Sed si omnes

qui Romanas provincias occuparunt, imperatores Romani dicendi essent, nimium multos imperatores haberemus. Nam (ut cætera nunc omittam) Gallia, Hispania, Anglia, quæ nunc a regibus tenentur, Romanæ provinciæ aliquando fuerunt; num igitur recte facerent reges Gallorum, Hispanorum, atque Anglorum si se Romanos cæsares appellarent? Non opinor hoc dicturum Illyricum, aut eorum aliquem, qui decus imperii in sola Germania conservari cupiunt. Quare neque Carolus eo solum nomine Romanus imperator dici potuit, quod Longobardis regnum Italiæ eriperit, quod antea Romanorum provincia fuerat.

Deinde si Carolus jure belli Romanum imperium sibi paravit, quo tempore id fecit? Ante coronationem a Leone papa acceptam, an postea? Si antea, cur igitur usque ad eam diem, neque ipse se in suis diplomatibus, quorum nonnulla apud Joannem Aventinum exstant, imperatorem Romanorum vocat, neque ab ullo historicorum hoc nomine appellatur? Si postea, cur igitur ab eo die, cum imperium nondum haberet, imperator, et Augustus cum in propriis litteris, tum in omnibus historiis incipit appellari? Sed fortasse neque antea neque postea; sed illo ipso tempore quo armis imperium occupavit; coronam etiam et consecrationem accepit. Id vero dici non potest: nam ex Adone, aliisque historicis supra notatis constat, Carolum quo anno a Pontifice coronatus est, Romam venisse, non ut hostem ac expugnandam Urbem, sed ut patritium; tum orationis gratia, ut inquit Ado, tum etiam, ut exitus probavit, ad causam cognoscendam, quæ inter Pontificem, et seditiosos quosdam cives fuerat exorta.

Ac ne forte hic adversarius audito nomine judicii, a Rege Pontificem judicandum esse clamet, placet ex lib. iii. Pauli Æmilii adscribere, qualis ejus judicii forma fuerit. « Cogniturus, inquit Æmilius, de Leone venerat rex. Cum vero ad rogandas sententias descendit, tunc Episcopi magis sacro sanctæ potestatis, quam regis majestatis memores, consentienti ore reclamavere, summum optimumque regem esse Carolum. Sed cuinam tandem de Pontifice Maximo judicium facere fas esse? susciperet Leo in gremium causam suam: quique in cæteros clavium jus haberet, de se quoque ipse incorrupte judicaret, solo numine vel teste conscientia, vel vindice. Ita Leo (haud ægre ferente Franco demptum si-